

AKREDITÁCIA PREDCHÁDZAJÚCEHO SKÚSENOSTNÉHO UČENIA SA (APEL)

Jarmila Uhrová, Miroslav Babinský

Uznanie a akreditácia predchádzajúceho skúsenostného učenia sa – toho, čo sa muži a ženy naučili v neformálnych prostrediach pred vstupom na univerzitu – je založené na princípe, že poznatky (vedomosti) získané prostredníctvom skúseností možno považovať za rovnocenné s poznatkami získaným v triede (vo formálnom vzdelaní). Tento princíp propagujú európske úrady už niekoľko rokov ako dôležitý nástroj vzdelávania, ktorý môže pomôcť vysporiadať sa s problémami, ktoré vychádzajú so vzrastajúcej rozmanitosti v jednotlivých krajinách.

Akreditácia predchádzajúceho skúsenostného učenia sa (ďalej len APEL - Accreditation of Prior and Experiential Learning) je proces, ktorý umožňuje osobám každého veku a vzdelania dosiahnuť uznanie poznatkov a zručností, ktoré už v priebehu života nadobudli. Na Slovensku je APEL prakticky neznámy. Skúsenosti s ním majú len realizátori projektu APEL z Technickej univerzity v Košiciach¹. Pripravili sme preto prehľad z uvedených zdrojov, o čo v tomto systéme ide. Okrem univerzít by o APEL mohli mať záujem aj priamo občania, pretože tak ako je legislatívne upravený v Anglicku a najmä vo Francúzsku, poskytuje všetkým občanom EÚ (a teda aj Slovákom) možnosť získať rovnocenné výhody ako domácim obyvateľom. Informácie sú predovšetkým z Veľkej Británie, kde sa už v roku 1985 začali práce na vytvorení systému, ktorý umožní, že odbornosť založená na kvalifikácii bude celoštátne uznaná ako tzv. národná odborná kvalifikácia (NVQ). V procese je brané do úvahy:

- organizované formálne predchádzajúce učenie sa, ktoré bolo hodnotené a diplomy/certifikáty udelené po jeho ukončení,
- vedomosti a zručnosti získané prostredníctvom skúseností a krátkych kurzov vo voľnom čase, zo skúseností z rodiny a práce (neformálne a informálne vzdelávanie).

¹ Lenka Chabadová, Skúsenosti z realizácie projektu APEL, Konferencia o kvalite a uznávaní neformálneho vzdelávania 12.12.2007 <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=1817>

APEL má zvláštny význam pre:

- Dospelých študentov vracajúcich sa k vzdelávaniu, ktorým chýba formálna kvalifikácia požadovaná na vstup do kurzov daného štúdia.
- Študentov každého veku, ktorí chcú študovať v zahraničí, a pre ktorých domáca kvalifikácia nie je automaticky uznávaná pre vstup na daný kurz štúdia v zahraničí. APEL môžu využívať všetci občania EÚ.
- Študentov, ktorí majú predchádzajúcu kvalifikáciu z ďalšieho a VŠ vzdelávania, ale ktorí si chcú teraz doplniť túto kvalifikáciu aby si rozšírili svoju expertízu alebo zmenili svoju kariéru. APEL možno využiť na to, aby sa vyhlo opakovaniu špecifických modulov štúdia poskytnutím dôkazu, že predchádzajúce učenie sa už uskutočnilo.
- Študentov, ktorí sa chcú vrátiť na kurzy daného štúdia, ktoré prerušili kvôli práci alebo rodinným povinnostiam. APEL môže poskytnúť dôkaz, svedectvo, že predchádzajúce učenie sa realizovalo.
- Pre tých, ktorí sa usilujú o udelenie kvalifikácie a potrebujú poskytnúť dôkaz o špecifickom vzdelávaní a praktických skúsenostiach.
- Študentov úplných alebo skrátených kurzov, ktorí chcú získať uznanie informálneho učenia sa, ktoré sa uskutočnilo počas práce alebo formou voľno-časových aktivít.

APEL zlepšuje prístup k vzdelávaniu a príprave a k udeľovaniu akademických, odborných a profesionálnych kvalifikácií uznávaním, že učenie sa je nepretržité, uskutočňujúce sa v práci, doma a vo voľnom čase, ako aj v triede. Tento proces poskytuje postup k uznávaniu výsledkov a umožňuje, aby tieto výsledky prispeli ku kvalifikácii, buď jedného modulu alebo celého programu štúdia.

Hoci APEL možno využiť na získanie výnimočného vstupu alebo výnimky z programu štúdia, toto nie je primárnym cieľom. APEL sa zameriava na hodnotenie a certifikáciu predchádzajúceho učenia sa a skúseností. Na konci tohto procesu, úspešnému kandidátovi možno povoliť/udelieť:

- vstup na akademický kurz štúdia,
- výnimku, oslobodenie z častí navrhovaného kurzu štúdia,
- kreditné body k akademickej kvalifikácii,
- diplom o štúdiu alebo osvedčenie o absolvovaní modulov,
- úplnú kvalifikáciu.

Termíny APL (Accreditation of Prior Learning – Akreditácia predchádzajúceho sa učenia sa) a APEL (Accreditation of Prior and Experiential Learning – Akreditácia predchádzajúceho a skúsenostného učenia sa) vo všeobecnosti popisujú rovnaký proces, je tu však rozdiel v spôsobe dôkazu poskytnutému na podporu kandidátovej žiadosti pre uznanie predchádzajúcich kvalifikácií a skúseností.

APL sa vzťahuje na situácie, keď kandidát navštevoval príslušné organizované predchádzajúce formálne vzdelávanie, ktoré bolo hodnotené poskytovateľom a ktorému boli udelené diplomy o ukončení štúdia. Naproti tomu APEL sa vzťahuje aj na náhodné, neplánované učenie sa, ktoré nie je hodnotené. Takéto neformálne i informálne vzdelávanie možno získať prostredníctvom neštruktúrovaných skúseností, vychádzajúce z voľno-časových snažení, rodinných a pracovných skúseností. Zahrňuje tiež nehodnotené formálne kurzy prípravy. Certifikáty / osvedčenia o štúdiu môžu ale aj nemusia byť brané ako jediný dôkaz, že dané učenie sa bolo uskutočňované.

Jednotlivé kroky, postupy v procese APELu

V procese, priebehu akreditácie ide v podstate o tri postupy: určenie, rozpoznanie, čo daný človek vie a dokáže urobiť, porovnanie zručností a vedomostí so špeciálnymi štandardami alebo požiadavkami a udelenie kreditov. V Anglicku obsahuje APEL nasledujúcich päť krokov:

- 1) profilovanie kandidáta
- 2) zbieranie faktov a dokladov
- 3) hodnotenie dokladov
- 4) akreditácia
- 5) kontrola pokroku

Krok 1 je vlastne profilový pohovor s kandidátom, aby inštitúcia mohla detailne zhodnotiť jeho/jej potreby a požiadavky a mohla určiť možnú zhodu medzi predchádzajúcim vzdelaním a skúsenosťou pre daný program štúdia. Je dobré, keď si kandidát prinesie základné informácie, ako stručný životopis, akademické diplomy, podrobnosti o udelení iných osvedčení či diplomov vrátane osvedčení o navštevovaní krátkych kurzov a profesionálnych kvalifikácií.

Krok 2 vyžaduje, aby kandidát zozbieral doklady a dôkazy o predchádzajúcom vzdelávaní a skúsenostiach ako aj kvalifikáciách:

- Podrobnosti o predchádzajúcich kurzoch, ktoré absolvoval vrátane potvrdení a dokladov o ich úspešnom ukončení.
- Správu o znalostiach a zručnostiach zameranú na kritéria študijných výsledkov, pre ktoré kandidát chce získať uznanie. K tomu je potrebné vyhlásenie nezávislého odborného znalca.
- Kópie správ a dokumentov napísaných kandidátom, ktoré podporujú svedecké vyhlásenia, že dokumenty sú výsledkami jeho práce.
- Kópie prezentácií vytvorené kandidátom (opäť podporené svedeckými vyhláseniami).
- Kópie pracovných inštrukcií vykonaných kandidátom (plus svedecké vyhlásenia potvrdzujúce schopnosť úspešne ich zvládnuť.)

Tu možno tiež zahrnúť koníčky a dobrovoľníckú prácu, zvlášť ak svedčia o ďalších kompetenciách. Okrem toho kandidát vyplní sebahodnotiace formuláre. Spolu s tútorom APELu pracujú na porovnávaní zručností, expertíze a získaných vedomostiach, ktoré kandidát už dosiahol, s učebnými požiadavkami a kritériami výkonov, ktoré vzdelávacia inštitúcia požaduje.

V kroku 3 prebieha hodnotenie dokladov a dôkazov interným alebo externým hodnotiteľom, ktorý hodnotí portfólio prostredníctvom hodnotenia portfólia kompetencií a hodnotenie a overovanie dokladov a dôkazov o štúdiu. Ak sú dôkazy dostatočné, hodnotiteľ zaprotokoluje výsledky a odporučí udelenie kreditu alebo uznanie.

Krok 4 - akreditácia je konečné potvrdenie alebo schválenie inštitúciou alebo národnou akreditačnou komisiou, ktoré sú zodpovedné za udeľovanie kreditu alebo uznanie pozitívnych výsledkov hodnotenia APELu. Kandidát je formálne oboznámený o výslednom hodnotení a schválení, overení.

Krok 5 - kontrola pokroku, v ktorom je kandidát povzbudzovaný zhodnotiť skúsenosť vzhľadom na svoje výsledky a vo vzťahu k počiatočným očakávaniam a cieľom, ako aj uvažovať o tom, čo sa naučil o svojich kompetenciách a zvažovať budúce činnosti. Tento krok

pomáha rozvíjať študentovu sebadôveru a motiváciu pre ďalší profesionálny vývoj.

Použitá literatúra a zdroje:

Accreditation of Prior and Experiential Learning, Bradford college, A practitioner's guide. Uk Centre for Materials Education. v 4. 24.11. 2003
<http://www.materials.ac.uk/resources/library/apelintro.asp>

Corradi C., Evans N., Valk A. (eds.): Recognising Experiential Learning. Practices in European Universities, Tartu University Press, 2007. ISBN 9949-11-272-9